



Belmont's Point C.R.

1843. K. Gordon.

A Ciszterci Rend
magyarországi letelepedésének
800 éves jubileuma

alkalmából

1142 — 1942

Num. 134/1943. — Nihil obstat. *Dr. Albinus Kiss*, S.
O. Cist. censor. — Imprimatur. Zircii, die 12-a Feb-
ruarii 1943. *Vendelinus Endrédy*, Abbas de Zirc.

Nihil obstat. *Dr. Ladislaus Döry*, censor dioecesanus.
Nr. 338/1943. Imprimatur. Quinque-Ecclesiis, die 24.
Februarii, A. 1943. *Dr. Franciscus Hanuy*, vicarius
gen. eppalis.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl F.

Clairvauxi szent Bernát
neve alatt ismert könyv

A jó élet módja

Diui Bernardi ab
batis ad sorozē: mo
dus bene viuendi.

A XVI. század magyar nyelvén
sajtó alá rendezte
Dr. Vargha Damján
S. O. Cist.

Budapest
A Szent István Társulat kiadása

Előszó.

Szívesen bocsátom útjára ezt a kis könyvecskét a magyar kódexirodalom tárgyköréből.

Nagy és benső tisztelettel, szellemi és lelki haszonnal olvasták, másolták és fordították ezt a latin nyelven «De modo bene vivendi», magyarul a «Jó élet módjáról» c. művet, melyet a keresztény középkorban századokon át Szent Bernát neve alatt ismertek. Ma már egészen bizonyos, hogy ezt a művet nem clairvauxi Szent Bernát írta: elfogadjuk a tudós Mabillonnak e tárgyra vonatkozó észrevételeit; de az eredeti szöveg belső ismérveiből is kétségtelenül megállapítható. Az is kétségtelen, hogy az a régebbi vélemény sem tartható, amely szerint az itt szóban forgó szerzetesnő, clairvauxi Szent Bernátnak a nőtestvére, Humbelina. Az azonban kétségtelen, hogy apácák számára készült és hogy, főleg nőszerzetesek körében, nagyon kedvelt olvasmányul szolgált. Ez

a magyarázata annak is, hogy számos európai nyelvre lefordították. Így olaszra, németre, angolra, franciára, spanyolra, belgára, svédre, sőt *magyarra* is. A latinul és e nemzeti nyelveken reánk maradt kiadványok nagy száma bizonyítja e művecske közkedveltségét az egész középkorban, sőt még azután is.

A szerző az ismeretlenség homályában lappang. Kis műve azonban minden figyelmet megérdemel. A lelki élet ápolására vonatkozólag oly becses útmutatásokat foglal magában, hogy valóban méltó az olvasásra és az elmélkedésre. Éppen ezért bárki, e világban élő, keresztény tökéletességre törekvő, hívő is nagy lelki haszonnal és szellemi gyönyörűséggel forgathatja.

Reánk az ú. n. Érsekújvári-kódexben (169—256. l.) maradt éspedig a XV. században készült fordításnak későbbi, XVI. század eleji, másolatában. Sövényházy Márta, Domonkos-rendi apáca, az Úr 1529—31. éveiben másolta. Egy egész és két csonka fejezet fordítása megtalálható még a Winkler- (357—368. l.) és csekélyebb szövegegyezés Guary-kódexekben (131—132. l.).

Az eredeti latin szövegben 73 a fejeze-

tek száma, magyar fordításban azonban csak 34 maradt reánk az Érsekújvári-kódexben. Sajnáljuk az eredetileg valószínűleg lefordított, de elveszett többit. Éltet a remény, talán még előkerül.

Méltán lehetünk büszkék a mi kódex-irodalmunkban meglévő régi magyar fordításainkra. Mert keresztény szeretettől átitatott és a biblia nyelvén megfogalmazott, mélytartalmú és nemesveretű gondolatai, valamint szellemes, színes előadása; hasonlóképpen világos, fordulatos és költői, sok helyen nemes és ünnepi, nyelvhasználata minden olvasójának a szívéig hatott.

Ősapáink zamatos régi magyar nyelven szól hozzánk e művecske. Hallgassuk szívesen, olvassuk szorgalmasan, éspedig elmélkedve, mert «igen szép». Valóságos kis «Krisztus követése». Ha nagy szeretettel olvasták latinul és a nemzetek nyelvén sok-sok ezren, sok százezeren és még többen, az elmúlt évszázadokban: olvassuk most mi is és kétségtelenül szellemi-lelki hasznot merítünk belőle. Akinek a kezébe jut, mindenki olvassa el. Helyezze el könyvtárában, alkalomadtán adja másoknak és azok ismét másoknak.

Az eredeti régi magyar szövegen csak keveset változtattunk. Csupán annyit, amennyi a mai idők olvasóközönsége számára a megértést biztosítja. Nem töröltünk le tehát róla minden ódonságot. A jegyzetek kellő felvilágosítást nyújtanak. A rajta most is élőmlő tisztes régiesség bizonyára nemes öntudatot, meleg magyar nemzeti érzést ébreszt az olvasóban. Ha eleinte talán szokatlan a kódex-irodalom szövegének régi magyar nyelve, néhány lap olvasása után szinte érdekessé és kíváncsisá válik.

Amint apáink, mi is — főleg a mai nehéz időkben — szükséges, hasznos, üdvös okulást meríthetünk belőle és merítsünk: ezért készült ez a kiadás, tehát első sorban lelki-szellemi olvasmányul.

Köszönetet mondunk segítő munkatársainknak.

A fejezetek sorrendje az Érs.-k.-étől eltér. — A címlap rajza és betűje egy 1502. évi párizsi latin nyelvű kiadásé után készült.

Zirc, 1942, Szent Bernát Atyánk és Szent István Királyunk ünnepén.

Dr. Vargha Damján, S. O. Cist.,
egyetemi tanár, az Erzsébet-Tudomány-
egyetem 1941—42. évi rektora.

1. Isteni szeretetről:

(Ecsühjndri hoder 238.L)

Mi nemes Urunk Jézus Krisztus úgy mond az evangéliomban: valaki engem szeret, én beszédemet tartja, és én Atyám is szereti őtet, és őhozzá jövünk és őnála lakóhelyet veszünk.¹ És Szent János apatal meg ezt mondja: Mi szeretjük az Úr-Istent, mert ő elébb szerete minket.²

Valaki Istent szereti, könyörög ő bneiért és továbbá azokban nem marad.

Istenbéli én szerelmes atyámfiak, szeressétek az Úr-Istent és híjjátok őtet ti idvességtekre, mert az szeretet: élet, és az gyűlölség: halál.

Az Úr-Isten nem akarja önne magát csak beszéddel szerettetnie, de tiszta szívvel és jó művelkedetőkkel.

Istent az nem szereti, ki Istennek parancsolatit megveti. Az oly embernek elméje, ki Istent szereti, nincsen ez

Jegyzete: 200. 1.

27. Irigységről.

(Erechéjodti háber 108.)

Irigy ember pokolbeli erdegnek tagja, kinek irigysége miatt szernyű halál jöve be ez teljes széles világra.¹

- Az irigység minden jókat és jószágoknak nemit megégeti;
- az irigység minden jókat ő halálos gerjedetességével megemészt;
- az irigység minden léleknek molya avagy szúja;
- az irigység elészer árt önnenmagának, azután egyébk;
- az irigység elészer önnenmagát marja, honnem egyebet;
- az irigység elészer ünne teremtjét emészti;
- az irigység embernek érzékenségét megeszi, mellyét égeti, elmjét szaggatja; embernek szívét, miképpen néminemő dög avagy halál, élteti.²

Jegyzete: 251. 1.

Azért irigységnek támadjon ellene jószág:

szent szeretet ötoztessék és épültesék irigység ellen.

Én szerelmes atyámfiái, egyebeknek jóvótokat ne bánjátok;³

egyebeknek használatjáról ne tévölögjete;

egyebeknek bódogságiról ne gyötressete.

Semmi jószág az, kinek nem leend irigység gonosz ellenzője: csak ez világi nyavalyásság és szegénység fogyatkozott meg irigységtül.⁴

Mire? — Mert senki nem irigykodik az nyavalyásra.

Az oly szíz, ki Úr-Istennek országában kívánkozik lakozni, — ne akarjon emberekre irigykódni;

az oly szíz, ki Krisztussal az menynei menyegzőben akar bémennie, — egyebeknek tisztességéről ne szomorodjék.

Én szerelmes atyámfiái, Úr-Isten tisztóha meg ti szíveteket minden gonoszságból és minden irigységből, hogy szolgálhatatok őneki tiszta szolgálattal.

JEGYZETEK.

1. Isteni szeretetről.

¹ Jn. 14, 23.

² I. Jn. 4, 19.

³ 99. zsolt. 3.

⁴ A gondolat: Balgatagság, ha az ember e földön egyebet azaz mást jobban szeret, mint Istent. Ezt magyarázza a szöveg a következőkben.

⁵ V. ö. Róm. 1, 25.

⁶ Én. én. 2, 16—17.

⁷ Én szeretöm csatlakozzék énhozzám a tiszta szeretet és a megszentelt kívánság kötelékével, és én öhozzá ragaszkodom, vele társalkodom kölcsönösen egyesülő szeretettel.

⁸ «Jószág», latin megfelelője «virtus». Régi magyar szó; a XV. század közepéről ismerjük. Előfordul a Jókai és több más kódexünkben. Annyi mint: erény; «jószágos»: erényes. Fogalmi értéke am. érték, bármiféle értékes holmi. Kódex-irodalmunkban a jószág jószág-ot is jelenthet; néhol általában vagyont, javakat, sőt lényeket is. L. Nyelvtörténeti Szótár, II. 50—51.

⁹ Én. én. 1, 12.

¹⁰ Ez a gondolat jellemzi a szerzetesi, általában a lelki, élet misztikusnak mond-

ható bensőségét. Amikor az Isten-szeretet egészen eltölti a szívet, akkor az ember az Énekek éneke szövegéből idéz; ezért mondja: Az én Szeretöm, vagyis maga a Szeretet, a mennyei Jegyes, mellemben, szívem bensőségében lakozik. — Mint XV. századi Sentírás-magyarázat is érdekes és pedig a hitbéli elragadó szeretet mélységei miatt.

¹¹ Én. én. 4, 8.

¹² A mai katekizmusban feltett első kérdésre adott feleletnek vezérlő gondolatait már itt megtaláljuk magyar nyelven, ebben a XVI. század elején másolt szövegben.

¹³ Én. én. 2, 5.

¹⁴ Az egyes gondolatok a fordításban — a mondat szerkezete és aránya szerint — ritmikus lejtésűek. A prózai szövegben, régi darabos nyelvünkön nem ritkán, versesnek látszó sorokat találunk; annak bizonyosságai ezek, hogy az író lelke az igazságok gazdagságával telítve, változatosan és kellemes formában, a gondolat-ritmusok hármas tagozottsága szerint, juttatja kifejezésre ihletett érzelmeit és meghatott gondolatait. Ha a szavak szótagzáma és ismétlődése is elősegíti a hullámrást, akkor a szöveg szinte költői lendület szépségével és kedves-ségével hat. Példák:

Ez ilyen // szerelem // édes,	3/3/1/2
Ez ilyen // győtrelem // gyönyörű,	3/3/1/3
Ez ilyen // betegség // szentséges,	3/3/1/3
Ez ilyen // szeretet // tiszta,	3/3/1/2

TARTALOM.

Oldal

1. Isteni szeretetről	7
2. Isteni dicséretéről	15
3. Atyafiúi szeretetről	23
4. Szenteknek példájáról	31
5. Szízeségről	40
6. Állhatatosságról	44
7. Fegyelemről	56
8. Engedelmisségről	65
9. Alázatosságról	74
10. Béketűrésről	78
11. Egyetértésről	81
12. Szenvedésről	87
13. Irgalmasságról	92
14. Vesztegségről	95
15. Kévánságról	99
16. Szegénységről	101
17. Egyenlő bánatról	108
18. Betegségről	112
19. Szomorúságról	121
20. Vetekedésről	127
21. Zúgolódásról	136
22. Gondolatról	142
23. Hazugságról	147
24. Hamis-hitről	150

	Oldal
25. Kevélségről	152
26. Magahányásról	155
27. Irigységről	160
28. Fesvénységről	162
29. Haragosságról	164
30. Gyűlölségről	167
31. Rágalmasságról	170
32. Gyónásról	173
33. Penitenciáról	178
34. Communicálásról (Áldozásról)	192
Jegyzetek	200